

E. O.

"Osnovy istorii tiechniki. Opyt razrabotki teorieticzeskich i mietodologiczeskich problem", S. W. Szuchardin, Moskwa 1961 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 6/4, 698-699

1961

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

miastach, które zresztą były, jak to wykazał autor, echem legendy o wodociągu fromborskim.

Rozstrzygnięcie sprawy autorstwa budowy wodociągu nie stanowiło dla Bolesława Orłowskiego końca studium. Zbyt interesujący okazał się sam wodociąg, mimo wszystko jeden z pierwszych w Europie, zbyt intrygował go mechanizm powstania legendy. Omówieniu obu tych zagadnień poświęcił on znaczną część pracy.

Ta trochę sensacyjno-detektywistyczna rozprawa, niezwykle interesująca w samym temacie, zasługuje na uwagę, stanowiąc jeszcze jeden dowód konieczności szczególnie starannych badań i weryfikowania źródeł do historii techniki. Pisany bowiem materiał historyczny, jaki przetrwał do naszych czasów, często wychodził spod pióra ludzi nie znających zupełnie zagadnień techniki, korzystali też z niego ludzie bądź odlegli od techniki, bądź nie znający naukowych metod badawczych historyka, powiększając błędy i wypaczenia poprzedników.

Praca A. Piaskowskiego stawia sobie za cel zbadanie współzależności między postępowaniem optyki geometrycznej w I połowie XIX w., a jakością i rodzajem korekcji obiektywów z tego okresu. Autor dokonuje tego na przykładzie obiektywów dwu lunet ziemskich Plössla. Artykuł posługujący się skomplikowanymi dla laika metodami analizy, dotyczący bardzo specjalnego zagadnienia, przeznaczony jest dla wąskiego grona specjalistów. Trzeba tu zwrócić uwagę, że jest to jedna z pierwszych prac o tej tematyce w języku polskim.

Stanisław Furman

NOTATKI BIBLIOGRAFICZNE

S. W. Szuchardin, *Osnovy istorii techniki. Opyt razrabotki teoreticzeskich i metodologiczeskich problem*. Izdatielstwo Akadiemii Nauk SSSR, Moskwa 1961, s. 278.

Przed dwoma laty w sprawozdaniu z konferencji radzieckich historyków przyrodoznawstwa i techniki¹ sygnalizowana była występująca tam tendencja do rozważania problematyki teoretycznej i metodologicznej. Tendencja ta znalazła wyraz również w opracowaniu przez znanego radzieckiego historyka górnictwa S. W. Szuchardina pierwszej chyba na świecie obszernej książki, dającej przegląd *Podstaw historii techniki*.

Książka dzieli się na dwie części. Pierwsza obejmuje *Podstawowe teoretyczne problemy historii techniki*. Po dość wyczerpującym przeglądzie radzieckich prac nad historią techniki oraz wypowiedzi klasyków marksizmu na temat rozwoju techniki, autor wprowadza definicję pojęć „technika”, „technologia” i „historia techniki”, omawia *Miejsce historii techniki jako nauki w systemie wiedzy*, zwracając się dłużej nad zagadnieniami periodyzacji historii techniki jako całości i historii poszczególnych jej dziedzin, daje ogólną charakterystykę kolejnych okresów rozwoju techniki, mówi wreszcie o międzynarodowym charakterze techniki i wkładzie poszczególnych narodów do jej rozwoju. Druga część książki dotyczy *Metodologicznych zagadnień badań historyczno-technicznych*. Autor przeprowadza tu klasyfikację źródeł do historii techniki, daje ich charakterystykę dla poszczególnych okresów rozwoju techniki oraz omawia metody analizy i krytyki tych źródeł.

¹ Por. nr 4/1959 „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki”.

Ta niezwykle interesująca praca będzie oczywiście wymagała obszerniejszego omówienia na łamach „Kwartalnika”; na razie można zasignalizować pewien jej brak, polegający na niedostatecznym — jak się zdaje — uwzględnieniu wyników prac i dyskusji nad problematyką historii techniki prowadzonych poza Związkiem Radzieckim, a w tym także i w naszym kraju.

E. O.

Helmut Wilsdorf, Walther Herrmann, Kurt Löffler, *Bergbau, Wald, Flösse*. Akademie Verlag, Berlin 1960, s. 360.

Dwudziesty ósmy tom wydawanej przez Akademię Górniczą we Freibergu serii „Kultura i Technika” poświęcony jest dość specjalnym, ale ciekawym zagadnieniom. Eksploatacja kopalń rudy, węgla czy soli do ostatnich czasów związana była z ogromnym zużyciem drewna, służącego do odbudowy zrobów. Gospodarkę leśną w okręgach górniczych stosunkowo szybko musiano ująć w pewne ramy organizacyjne, by była zdolna pokryć stale rosnące zapotrzebowanie. Równie skomplikowany problem stanowił transport drewna z lasów do kopalń. Opierał się on w decydującej mierze o drogi wodne. Analiza wzajemnych powiązań tych trzech elementów w ich rozwoju historycznym stanowi temat omawianej pracy. Poświęcona jest też ona omówieniu wpływu, jaki potrzeby kopalń w zakresie zaopatrzenia w drzewo wywarły na rozwój osadnictwa w terenach leśnych i wzdłuż szlaków transportowych.

Książkę stanowią trzy rozprawy, z których pierwsza, pióra H. Wilsdorfa, ujmuje sprecyzowany wyżej temat w aspekcie ogólnym, a następnie zajmuje się rozpatrywaniem kwestii wykorzystania rzek do transportu w różnych okręgach górniczych Niemiec. Druga rozprawa, W. Herrmanna i trzecia, K. Löfflera, koncentrują uwagę na sprawie transportu drewna rzekami w rejonie Freibergu.

Polskiego czytelnika interesować może zwłaszcza pierwsza praca. Oparta o szczegółową analizę materiałów archiwalnych zawiera wiele ciekawych danych statystycznych, rzucających światło na sprawy odbudowy kopalń. Autor omawia też konstrukcje z zakresu budownictwa wodnego, które miały na celu przystosowanie rzek do transportu i stworzenie dodatkowych połączeń wodnych. Uwagę zwracają liczne reprodukcje starych, m.in. XVI-wiecznych, rycin ilustrujących różne obiekty wodne. Wydawnictwo zatroszczyło się o zachowanie naturalnych barw starych rycin. Pracę wzbogaca niezwykle obszerna, licząca kilkaset pozycji szczegółowa bibliografia, obejmująca zarówno opracowania, jak i źródła archiwalne.

S. F.

Die Humboldt-Universität. Gestern — heute — morgen. Zum einhundertfünfzigjährigen Bestehen der Humboldt-Universität zu Berlin und zum zweihundertfünfzigjährigen Bestehen der Charité Berlin. VEB Deutscher Verlag der Wissenschaften, Berlin 1960, s. 250.

Hans Anger, *Probleme der deutschen Universität. Bericht über eine Erhebung unter Professoren und Dozenten*. J.C.B. Mohr, Tübingen 1960, s. 675.

Jubileuszowa księga 125-lecia Uniwersytetu Humboldtów w Berlinie ma charakter uroczysty. Przedstawiona w niej została przeszłość i teraźniejszość tego uniwersytetu w powiązaniu z rozwojem warunków społecznych. Osiągnięcia naukowe i sylwetki najwybitniejszych profesorów uczelni ukazane zostały na szczególnie szeroko opracowanym tle warunków politycznych i przemian ideowych.